

ارزیابی نگرش دانشجویان پزشکی از آینده شغلی در دانشگاه علوم پزشکی یاپل (۱۳۸۲)

کریم اله حاجیان^۱، آزاده نصیری^۲

۱- دانشیار گروه پژوهشی اجتماعی دانشگاه علوم پزشکی بابل ۲- پژوهش عمومی

سابقه و هدف: از آنجاییکه شناخت مسائل و مشکلات دانشجویان پژوهشی نسبت به آینده شغلی به منظور برنامه ریزی در رفع آنها از وظایف نظام آموزش عالی کشور می باشد، لذا این پژوهش به منظور ارزیابی دیدگاههای دانشجویان پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی بایل در مقاطع کارورزی و کارآموزی از آینده شغلی انجام گرفت.

مواد دروسها: این مطالعه توصیفی - تحلیلی به روش مقطعی با نمونه‌ای از ۲۰۰ نفر دانشجوی پژوهشکی اینترنت و استادjar در دانشگاه علوم پزشکی بابل در سال ۱۳۸۲ انجام گردید. اطلاعات مورد نظر از طریق پرسشنامه ای که شامل اطلاعات عمومی و ۲۰ سؤوال در مورد ارزیابی نگرش افراد مورد بررسی نسبت به آینده شغلی آنها بود جمع آوری گردید. در تجزیه و تحلیل آماری داده ها برای تعیین رابطه بین متغیرهای مورد مطالعه از آزمون کای دو استفاده گردید.

یافته ها: اکثریت دانشجویان، رشتہ پژوهشی را با علاقه و انگیزه انتخاب کرده(۵۴/۵٪ خیلی زیاد، ۵/۳۹٪ زیاد) و هدف اکثریت آنها(۵۱/۵٪) کسب موقعيت اجتماعی بالا در جامعه است. این در حالی است که نگرش اکثریت دانشجویان(۲۱٪ خیلی زیاد، ۵/۲۸٪ زیاد) به این رشتہ نسبت به سال ورود به دانشگاه تغییر کرده است و اکثریت پاسخ‌دهندگان(۵۷٪) نگرششان نسبت به این رشتہ در جهت منفی تغییر کرد. با این وجود، اکثریت آنها(۴۴٪ خیلی زیاد، ۵/۵٪) از تحصیل در این رشتہ احساس رضایت می‌کنند و معتقدند که مشکلات اجتماعی و اقتصادی مانع ضعیفی(۵/۴٪ کم، ۹/۱٪ خیلی کم) در مورد علاقه آنها به تحصیل و خدمت به جامعه می‌باشد. اکثریت دانشجویان(۷۹٪) از عدم احساس امنیت شغلی شکایت دارند و اکثریت آنها(۲۲٪ خیلی زیاد، ۵/۵٪ زیاد) معتقدند که با فارغ‌التحصیلی به هدفهای معنوی خود خواهند رسید ولی موقعيت اجتماعی دلخواه را به دست نمی‌آورند(۵/۶٪). اکثریت دانشجویان(۵٪ خیلی زیاد، ۵/۲۸٪ زیاد) مایل به گرفتن تخصص هستند و موفقیت خود را در گرو ادامه تحصیل می‌دانند(۵/۰٪ خیلی زیاد، ۳۵٪ خیلی زیاد). علیرغم تمامی این مسائل اکثراً(۵/۰٪ زیاد، ۵/۲۰٪ خیلی زیاد) ایمان به خدا را راهگشا می‌دانند. همچنین متغیرهای جنس، سن، وضعیت تأهل، مقطع تحصیلی و منبع درآمد با نگرش دانشجویان نسبت به آینده شغلی تفاوت معنی، دار، مشاهده نشد.

نتیجه گیری: با توجه به تغییر نگرش دانشجویان پژوهشکی به سوی منفی در مورد آینده شغلی نسبت به سال ورود، برای افزایش کارایی و بهرهوری صحیح از این نیروی انسانی می‌باشد برنامه‌ریزی‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت صورت گیرد. اصلاح ساختار آموزشی و اداری دانشگاهها و وزارت خانه، فراهم آوردن امکانات رفاهی و اقتصادی مناسب برای آنها، کاهش مدت تحصیل، فراهم آوردن زمینه مناسب جهت ادامه تحصیل پژوهشکان عمومی و استخدام بیشکان حوان و ... گوشه‌ای، اذ اقدامات، است که به نظر می‌رسد می‌باشد انجام شود.

واژه های کلیدی: نگرش، انگیزه، دانشجوی پزشکی، آینده شغلی.

محله دانشگاه علوم پزشکی، بابل، دوره هشتم، شماره ۱، زمستان ۱۳۸۴، صفحه ۹۵-۸۶

مقدمة

در کشور ما در دو دهه اخیر، با توجه به گسترش نظام ارائه

خدمات بهداشتی، درمانی، سیاست اصلی، وزارت بهداشت و درمان

متن ب افایش . ظرفیت بذب ش . دانشجو د ، شته بزشک . بهده است

تقاضاً على أساس آليّة تتمثّل في تأميم نسخة إنسانٍ بعد نزع خصوصيّاته.

کارآموزی نسبت به آینده شغلی، اغلب دانشجویان پزشکی عدم تأمین شغلی را به علت عدم برنامه‌ریزی برای استخدام این پزشکان در مراکز بهداشتی و درمانی توسط وزارت بهداشت می‌دانند که این مسائل به نوبه خود باعث کاهش کیفیت کاری و آموزش شده است (۶). در مطالعه‌ای دیگر در دانشگاه علوم پزشکی شیراز در سال ۱۳۸۰ که به بررسی نگرش دانشجویان سال اول پزشکی نسبت به این رشته و آینده آن پرداخته است $64/7\%$ از دانشجویان با شناخت کافی این رشته را انتخاب کردند و $48/1\%$ یعنی تقریباً نیمی از دانشجویان اعتقاد داشتند که این رشته سبب رفاه و آسایش در زندگی می‌گردد. در یک جمع‌بندی کلی می‌توان گفت که دانشجویان پزشکی حتی در بد و ورود نسبت به آسایش و موقعیت این رشته در شک و تردید هستند بنابراین اگر هدف وزارت بهداشت و درمان در سالهای گذشته این بود که با افزایش کمیت دانشجویان پزشکی مشکلات کمبود پزشک در مناطق محروم کشور را برطرف کند حدود 67% دانشجویان پزشکی در این تحقیق در بد و ورود حاضر نیستند که در هر گوشه و کناری از کشور به مردم خدمت کنند (۷).

رضایت عمومی در شغل پزشکی بویژه در پزشکان جوان به شدت در حال گذر است و دارای ابعاد جهانی نیز می‌باشد. در یک بررسی در کشور آمریکا رضایت شغلی اینترنهای عمومی با IMSSs (Internal Medicine Subspecialists) و پزشک خانواده FPs (Family Physicians) مقایسه شد. در کل اینترنهای عمومی رضایت کمتری از IMSSs و FPs داشتند. اینترنهای عمومی وقت کاری هفتگی بیشتری از FPs صرف بیماران می‌کردند، همچنین وقت صرف شده آنها برای بیماران سرپایی بیشتر از IMSSs بود. رضایت بیشتر اینترنهای عمومی با سن بالاتر پزشک، زمان کاری کمتر برای ویزیت در مطب، زمان کمتر کار هفتگی و کاهش برخورد با بیماران با عوارض پیچیده پزشکی مرتبط بوده است (۸).

در مطالعه انجام شده دیگر که در ارتباط با وضعیت اقتصادی فارغ‌التحصیلان پزشکی گزارش گردید، بسیاری از فارغ‌التحصیلان پزشکی و رزیدنت‌ها در یک شرایط بسیار دشواری قرار دارند، پس از سال‌ها کار سخت و طولانی آکادمیکال آنها در شرایطی قرار می‌گیرند که حتی فشار کاریشان از دوره تحصیلی نیز بیشتر می‌شود و این در حالی است که آنها انتظار رهایی بیشتری را پس از پایان

سیاست‌های بهداشتی و درمانی خود را عملی سازد (۱). اما متأسفانه این سیاست امروزه بدليل عدم توجه به واقعیت‌های جامعه و نیازهای موجود، مسایل و معضلات متعددی در سطح نظام بهداشت و درمان بخصوص برای پزشکان جوان ایجاد نموده است، افزایش تعداد پزشکان فارغ التحصیل و محدودیت ظرفیت پذیرش نیروی انسانی در نظام کنونی بهداشت و درمان باعث مازاد بر ظرفیت نیروی انسانی پزشک کاهش درآمدزایی حرفه پزشکی و عدم تأمین اقتصادی پزشکان، بی‌ثباتی شغلی و مسایلی از این قبیل شده و متأسفانه نتیجه این مسایل جز کاهش انگیزه در پزشکان جوان و کاهش بازده این افراد در سیستم بهداشتی و درمانی نبوده است (۲).

در صورت ادامه روند فعلی باید انتظار داشت که در سالهای آینده کشور ما با معرض عمده‌ای در بخش بهداشت و درمان رو به رو گردد، این معرض هم اکنون نیز تا حدودی چهره نموده است. مسایلی از قبیل گرایش پزشکان به حرف غیر از پزشکی و فعالیتهای تجاری که هیچ سنتیتی با تحصیلات آنها ندارد، کاهش انگیزه پزشکان برای افزایش بار علمی و ارائه خدمات، ایجاد رقابت شغلی مخرب که باعث کاهش منزلت اجتماعی حرفه پزشکی شده است و معضلاتی از این قبیل حرفه پزشکی را در جامعه ما با یک بحران جدی مواجه کرده است (۳). با توجه به هزینه بالایی که صرف تحصیل یک دانشجوی پزشکی می‌شود تا عنوان یک پزشک عمومی فارغ التحصیل می‌شود (۴)، گرایش دانشجویان پزشکی به فعالیت در حرفه‌های غیر از پزشکی علاوه بر اتلاف هزینه‌های مملکت، باعث ایجاد جو بد و ناسالم در جامعه نسبت به حرفه پزشکی می‌شود.

در یک مطالعه که در تهران در سال ۱۳۷۶ در مورد نگرش دانشجویان سال آخر پزشکی نسبت به آینده شغلی آنها انجام شده است. در مورد تأمین اقتصادی بوسیله حرفه پزشکی در آینده $36/7\%$ پاسخ متوسط، $33/7\%$ پاسخ کم، $24/5\%$ پاسخ خیلی کم داده‌اند. در مورد رفاه و آسایش شخصی $20/4\%$ پاسخ کم و $44/9\%$ پاسخ خیلی کم داده‌اند. در مورد تأمین شغلی نیز $35/7\%$ پاسخ کم و $17/3\%$ پاسخ خیلی کم داده‌اند. در مورد رضایت قلبی، $11/2\%$ پاسخ بسیار زیاد، $28/6\%$ پاسخ زیاد، $40/8\%$ پاسخ متوسط داده‌اند (۵). در مطالعه‌ای دیگر در دانشگاه علوم پزشکی قزوین در سال ۱۳۸۰ در مورد نظرات دانشجویان پزشکی مقاطع علوم پایه، فیزیولوژی و

مورد تایید قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS انجام گرفت و از آزمون کای دو برای تعیین ارتباط بین متغیرهای مورد مطالعه استفاده گردید.

یافته‌ها

اکثرب افراد مورد مطالعه ما در رده‌های سنی ۲۳ تا ۲۶ سال قرار داشته و ۴۲/۵٪ از افراد مورد مطالعه مذکور و ۵/۵٪ از آنها مؤنث بودند. از نظر وضعیت تأهل دانشجویان، ۷۳٪ مجرد، ۲۶٪ متأهل و ۱٪ از افراد هم طلاق گرفته بودند. در مورد سطح درآمد افراد مورد مطالعه ۱۸/۵٪ با درآمد شخصی، ۸۰/۵٪ با کمک خانواده، ۵/۰٪ با استفاده از بورسیه سازمانی و ۰/۵٪ هم با استفاده از وام دانشجویی زندگی می‌کردند. حدود ۵۴/۵٪ از افراد اینترنت و ۴۵/۵٪ آنها استاجر بودند. بیشتر افراد مورد مطالعه بر این اعتقادند که رشته پزشکی را با انگیزه و علاقه کافی انتخاب نمودند و ۳۹/۵٪ از آنها این علاقه را زیاد، ۳۴/۵٪ آنها خیلی زیاد، ۱۹/۵٪ کم و ۶/۵٪ خیلی کم ذکر کردند. اکثر افراد (۵۱/۵٪) انگیزه اصلی خود از انتخاب رشته پزشکی را کسب موقعیت اجتماعی مناسب می‌دانند و بعد از آن خدمت به جامعه (۲۸٪)، اصرار اطرافیان (۱۴/۵٪) و کسب درآمد بالا (۶/۵٪) بترتیب انگیزه اصلی دانشجویان بود. بیش از نیمی از افراد (۵۴/۵٪) بر این باورند که تحصیل در رشته پزشکی را به اقام و آشنایان خود توصیه نکنند. حدود ۵۳/۵٪ از افراد باز هم بر این اعتقادند که رشته پزشکی را در کنکور انتخاب کنند. اکثر افراد تغییر در نگرش خود نسبت به رشته تحصیل را زیاد می‌دانستند (۳۸/۵٪ زیاد، ۲۱٪ خیلی زیاد) در عین حال، در ۵۷/۵٪ از افراد این تغییر در جهت منفی بود. اکثر افراد معتقدند که نگرش آنها نسبت به آینده شغلی شان نسبت به سال ورود به دانشگاه تغییر زیادی کرده است (۴۰٪ زیاد، ۱۹٪ خیلی زیاد) و در عین حال ۷۲٪ از آنها این تغییر در جهت منفی می‌دانند. بیشتر دانشجویان (۴۲٪) اعتقاد دارند که موقعیت اجتماعی دلخواه (که مهمترین عامل در انتخاب رشته پزشکی بود) را پس از پایان تحصیل بدست نمی‌آورند. با این حال، در صد افرادی که امید زیادی به کسب موقعیت اجتماعی دلخواه دارند هم کم نبود (۳۸٪). اکثر دانشجویان امکان کسب هدفهای مادی دلخواه را در آینده کم می‌دانستند (۵۷٪ کم، ۲۱/۵٪ خیلی کم).

تحصیلات خود دارند (۹٪). به علت تغییراتی که در حرفة پزشکی در سال‌های اخیر ایجاد شده، رضایت عمومی که روزگاری در شغل پزشکی یک پدیده معمولی بوده است به نظر می‌رسد به سرعت در حال گذر است. از آنجائیکه دانشجویان نیروی انسانی آینده جامعه می‌باشند، لذا شناخت مسائل و مشکلات آنان به منظور برنامه‌ریزی در رفع آنها جزء وظایف اساسی نظام آموزشی عالی است، لذا هدف، بررسی نگرش دانشجویان پزشکی اینترنت و استاجر نسبت به آینده غلیشنان می‌باشد.

مواد و روشها

جامعه این پژوهش، دانشجویان رشته پزشکی اینترنت و استاجر، در دانشگاه علوم پزشکی بابل در سال ۱۳۸۲ می‌باشد. انتخاب افراد به صورت سرشماری بوده و در کل از ۲۳۱ نفر دانشجوی جامعه آماری ۳۱ نفر پاسخ نداده‌اند و در مجموع از ۲۰۰ نفر اطلاعات جمع آوری گردیده است. اطلاعات مورد نظر از طریق پرسشنامه جمع آوری شده که شامل اطلاعات عمومی (جنس، وضعیت تأهل، سن، وضعیت تأمین معيشیتی، سال ورود به دانشگاه، مقطع تحصیلی) و ۲۰ سؤال در مورد ارزیابی نگرش افراد مورد بررسی نسبت به آینده شغلی آنها می‌باشد. محتوای ۲۰ سؤال در مورد (انگیزه و میزان علاقه انتخاب پزشکی، انگیزه اصلی انتخاب پزشکی، توصیه رشته پزشکی به اطرافیان، انتخاب مجدد رشته پزشکی در کنکور، تغییر نگرش و جهت آن نسبت به رشته پزشکی، تغییر نگرش و جهت آن نسبت به آینده شغلی، کسب موقعیت اجتماعی و هدف‌های مادی و معنوی دلخواه، احساس امنیت و تأمین هزینه زندگی بعد از فارغ التحصیلی، احساس رضایت از تحصیل در رشته پزشکی، ممانعت مشکلات اجتماعی و اقتصادی نسبت به علاقه به ادامه تحصیل و خدمت، ایمان به هدف و خدمت به مردم به عنوان مشکل گشای موانع و محرك اصلی تحصیل، کاهش اشتیاق به ادامه تحصیل با فکر در مورد خدمت در نقاط محروم، میزان موفقیت با ادامه تحصیل و تخصص و میزان علاقه مندی و رفع مشکلات با داشتن تخصص به آن) می‌باشد. اعتبار محتوی این پرسشنامه با توجه به منابع و نظر متخصصین تایید شد و درجه اطمینان پرسشنامه با محاسبه ضریب کرونباخ بیش از ۹۰٪

جدول ۱. فراوانی و درصد وضعیت نگرش و انگیزش دانشجویان پزشکی بر حسب جنس

P-value	آزمون کای دو	جمع		زن		مرد		جنس	انگیزه و نگرش
		درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۰/۳۵۴	۶/۵	۱۳	۶/۹	۸	۵/۸	۵	خیلی کم	انگیزه و علاقه در انتخاب پزشکی	
	۱۹/۵	۳۹	۱۵/۶	۱۸	۲۴/۷	۲۱	کم		
	۳۹/۵	۷۹	۴۳/۵	۵۰	۳۴/۱	۲۹	زیاد		
	۳۴/۵	۶۹	۳۳/۹	۳۹	۳۵/۳	۳۰	خیلی زیاد		
۰/۲۰۲	۵۱	۱۰۲	۵۱/۳	۵۹	۵۰/۵	۴۳	موقعیت اجتماعی	انگیزه اصلی انتخاب پزشکی	
	۶/۵	۱۳	۳/۵	۴	۱۰/۵	۹	کسب درآمد بالا		
	۲۹/۵	۵۶	۲۸/۷	۳۳	۲۷	۲۳	خدمت به جامعه		
	۱۴/۵	۲۹	۱۶/۵	۱۹	۱۱/۸	۱۰	اصرار اطرافیان		
۰/۰۷۶	۶۳/۵	۱۲۷	۶۸/۷	۷۹	۵۶/۵	۴۸	بلی	انتخاب مجدد رشته پزشکی در کنکور	
	۳۶/۵	۷۳	۳۱/۳	۳۶	۴۳/۵	۳۷	خیر		
۰/۹۲۸	۱۲/۵	۲۵	۱۳/۰	۱۵	۱۱/۸	۱۰	خیلی کم	تغییر نگرش نسبت به پزشکی - نسبت به سال ورود	
	۲۸	۵۶	۲۸/۷	۳۳	۲۷	۲۳	کم		
	۳۸/۵	۷۷	۳۶/۵	۴۲	۴۱/۱	۳۵	زیاد		
	۲۱	۴۲	۲۱/۷	۲۵	۲۰	۱۷	خیلی زیاد		
۰/۸	۴۲/۵	۸۵	۴۱/۷	۴۸	۴۳/۵	۳۷	مثبت	جهت تغییر نگرش نسبت به سال ورود	
	۵۷/۵	۱۱۵	۵۸/۳	۶۷	۵۶/۵	۴۸	منفی		
۰/۳۱۴	۱۲	۲۴	۸/۷	۱۰	۱۶/۵	۱۴	خیلی کم	تغییر نگرش به آینده شغلی نسبت به سال ورود	
	۲۹	۵۸	۲۷/۸	۳۲	۳۰/۵	۲۶	کم		
	۴۰	۸۰	۴۲/۶	۴۹	۳۶/۵	۳۱	زیاد		
	۱۹	۳۸	۲۰/۹	۲۴	۱۶/۵	۱۴	خیلی زیاد		
۰/۰۰۹	۲۸	۵۶	۲۰/۹	۲۴	۳۷/۶	۳۲	مثبت	جهت تغییر نگرش به آینده شغلی نسبت به سال ورود	
	۷۲	۱۴۴	۷۹/۱	۹۱	۶۲/۳	۵۳	منفی		

کردن(۵۱/۵٪ زیاد، ۲۰/۵٪ خیلی زیاد) خدمت در نقاط محروم امری چندان قابل اجتناب نبود، بطوریکه ۵۲/۵٪ از افراد تأثیر آنرا در کاهش اشتیاق به ادامه تحصیل کم دانستند(۲۳/۵٪ خیلی کم، ۵۲/۵٪ کم). اکثر دانشجویان پزشکی موفقیت خود در رشته پزشکی را در گرو ادامه تحصیل و تخصص می دانند(۳۵٪ زیاد، ۵۰٪ خیلی زیاد) و به همین ترتیب اکثر آنها علاقه به ادامه تحصیل در دوره تخصص دارند(۳۸/۵٪ زیاد، ۵۰٪ خیلی زیاد). در عین حال اکثر آنها قبولی در امتحان تخصص را عاملی برای حل مشکلاتشان فرض می کنند(۴۷٪ زیاد، ۲۹٪ خیلی زیاد) و اکثراً به قبولی در امتحان

امید به کسب اهداف معنوی بدنیال خدمت به مردم در میان دانشجویان پزشکی قابل توجه بود و اکثر آنها (۵۰/۵٪ زیاد، ۲۲٪ خیلی زیاد) چنین اعتقادی داشتند. اغلب دانشجویان امید به کسب شغل و درآمد را بعد از فارغ التحصیل کم می دانستند(۵۱٪ کم، ۲۸٪ خیلی کم). اغلب دانشجویان (۴۲/۵٪) مشکلات اجتماعی و اقتصادی موجود را مانع ضعیفی در راه حفظ علاقه به تحصیل و خدمت می دانند(۱۹٪ خیلی کم، ۴۲/۵٪ کم، ۲۶٪ زیاد، ۱۲/۵٪ خیلی زیاد) بیشتر دانشجویان (۵۱/۵٪) ایمان به هدف و علاقه به خدمت به خلق خدا را بعنوان مشکل گشای موافع و یک محرك ذکر

کمی مانع علاقه به تحصیل و خدمت می‌دانند. همینطور تفاوت دیدگاه معنی داری بین دانشجویان با توجه به منبع در آمد آنها وجود ندارد. با توجه به اینکه افرادی که در آمد شخصی دارند، رشته پژوهشی را با علاقه کمتری انتخاب کرده اند و همچنین نگرش این افراد به این رشته کمتر تغیر کرده است و امید به قبولی در امتحان تخصص این افراد کمتر از افرادیست که از خانواده کمک مالی دریافت می‌کنند. همچنین تفاوت معنی داری نیز در نگرش دانشجویان بر حسب سن مشاهده شد.

تخصص امیدوارند (۴۳٪ زیاد، ۲۷٪ خیلی زیاد، ۱۵٪ کم، ۱۴٪ کم). در مقایسه دوجنس بطور عمده مردان نگرش مثبت تری نسبت به مسائل آینده شغلی داشته اند. اما در موارد زیادی این اختلاف از نظر آماری معنی دار نمیباشد. همچنین تفاوت معنی داری بین دیدگاه دانشجویان اینترنت و استاجر در مورد مسائل آینده شغلی مشاهده نشده است. تفاوت معنی داری نیز در دیدگاه بین دانشجویان متاهل و مجرد و مطلقه وجود نداشت. با توجه به این که افراد مجرد امیدواری بیشتری جهت کسب موقعیت اجتماعی دلخواه داشته اند و همچنین افراد مجرد مشکلات اجتماعی و اقتصادی را به میزان

جدول ۲ جدول توزیع فراوانی و درصد نگرش دانشجویان پژوهشی در آینده بر حسب جنس

P-value	جمع		زن		مرد		جنس	احساس تأمین شغلی
	آزمون کای دو	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
۰/۱۶۵	۱۴	۲۸	۱۵/۶	۱۸	۱۱/۸	۱۰	خیلی کم	
	۴۲	۸۴	۴۶/۹	۵۴	۳۵/۳	۳۰	کم	رسیدن به موقعیت
	۳۸	۷۶	۳۳	۳۸	۴۴/۷	۳۸	زیاد	اجتماعی دلخواه
	۶	۱۲	۴/۳	۵	۸/۲	۷	خیلی زیاد	
	۲۱/۵	۴۳	۲۱/۷	۲۵	۲۱/۱	۱۸	خیلی کم	
	۵۷	۱۱۴	۶۲/۶	۷۲	۴۹/۴	۴۲	کم	رسیدن به هدفهای
۰/۱۲۱	۱۸	۳۶	۱۳	۱۵	۲۴/۷	۲۱	زیاد	مادی دلخواه
	۳/۵	۷	۲/۶	۳	۴/۷	۴	خیلی زیاد	
	۷	۱۴	۷/۶	۷	۸/۲	۷	خیلی کم	
	۲۰/۵	۴۱	۱۸/۳	۲۱	۲۳/۵	۲۰	کم	تأمین اهداف
	۵۰/۵	۱۰۱	۵۳/۹	۶۲	۴۵/۹	۳۹	زیاد	معنوی
	۲۲	۴۴	۲۱/۷	۲۵	۲۲/۳	۱۹	خیلی زیاد	
۰/۶۵۶	۲۸	۵۶	۲۷/۸	۳۲	۲۸/۲	۲۴	خیلی کم	
	۵۱	۱۰۲	۵۸/۳	۶۷	۴۱/۱	۳۵	کم	تأمین نیازهای
	۱۶	۳۲	۱۱/۳	۱۳	۲۲/۳	۱۹	زیاد	اقتصادی
	۵	۱۰	۲/۶	۳	۸/۲۳	۷	خیلی زیاد	
	۸/۵	۱۷	۹/۶	۱۱	۷/۱	۶	خیلی کم	احساس رضایت از
	۳۰/۵	۶۱	۲۸/۷	۳۳	۳۲/۹	۲۸	کم	تحصیل در رشته
۰/۳۸۱	۴۴	۸۸	۴۷/۸	۵۵	۳۸/۸	۳۳	زیاد	پژوهشی
	۱۷	۳۴	۱۳/۹	۱۶	۲۱/۱	۱۸	خیلی زیاد	

جدول ۳. جدول توزیع فراوانی و درصد نگرش دانشجویان نسبت به محرك و موافع ادامه تحصیل و تخصص در رشته پزشکی بر حسب جنس

P-value	جمع		زن		مرد		جنس	محرك ها و موافع
	آزمون کای دو	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد		
۰/۱۰۳	۱۹	۳۸	۲۴/۳	۲۸	۱۱/۸	۱۰	خیلی کم	مشکلات اجتماعی
	۴۲/۵	۸۵	۴۲	۴۹	۴۲/۳	۳۶	کم	و اقتصادی در ادامه
	۲۶	۵۲	۲۶/۶	۲۶	۳۰/۵	۲۶	زیاد	تحصیل به عنوان
	۱۲/۵	۲۵	۱۰/۴	۱۲	۱۵/۳	۱۳	خیلی زیاد	موافع موجود
	۵/۵	۱۱	۳/۵	۴	۸/۲	۷	خیلی کم	ایمان به هدف و
	۲۲/۵	۴۵	۱۸/۳	۲۱	۲۸/۲	۲۴	کم	علاقه خدمت به
	۰/۰۵۸	۵۱/۵	۱۰۳	۵۹/۱	۶۸	۴۱/۱	۳۵	مردم به عنوان
	۲۰/۵	۴۱	۱۹/۱	۲۲	۲۲/۳	۱۹	خیلی زیاد	محرك
	۵	۱۰	۳/۵	۴	۷	۶	خیلی کم	ادامه تحصیل در
	۱۰	۲۰	۷/۸	۹	۱۲/۹	۱۱	کم	تحصیل به عنوان
۰/۳۹۷	۳۵	۷۰	۳۶/۵	۴۲	۴۷	۲۸	زیاد	راز موفقیت
	۵۰	۱۰۰	۵۲/۲	۶۰	۳۲/۹	۴۰	خیلی زیاد	علاقمندی به ادامه
	۴	۸	۲/۶	۳	۵/۹	۵	خیلی کم	تحصیل در
	۷/۵	۱۵	۹/۶	۱۱	۴/۷	۴	کم	تحصیل به ادامه
	۳۸/۵	۷۷	۳۴/۸	۴۰	۴۳/۵	۳۷	زیاد	تخصص
	۵۰	۱۰۰	۵۳	۶۱	۴۵/۹	۳۹	خیلی زیاد	رفع مشکلات با
	۳	۶	۵/۸	۱	۵/۹	۵	خیلی کم	داشتن تخصص
	۲۱	۴۲	۲۰/۹	۲۴	۲۱/۲	۱۸	کم	دانشجویان نگرش آنها نسبت به سال ورود تغییر کرد و
	۰/۱۷۹	۴۷	۹۴	۵۰/۴	۵۸	۴۲/۳	۳۶	زیاد
	۲۹	۵۸	۲۷/۸	۳۲	۳۰/۶	۲۶	خیلی زیاد	

بحث و نتیجه گیری

جهت تغییر نگرش بطور عمده منفی بود و اکثر دانشجویان از عدم احساس امنیت شغلی شکایت دارند. با وجود این، باور های معنوی انگیزه خدمتی به مردم نسبتاً بالا بود. در مقایسه با مطالعات انجام شده(۵) در دانشگاه علوم پزشکی تهران در مورد تأمین اقتصادی بوسیله حرفه پزشکی و رفاه شخصی و تصمیم به ادامه تحصیل و علاقه مندی تا حدودی همخوانی دارد. اما در مطالعه ما میزان رضایت نسبت به انتخاب مجدد رشته پزشکی به مراتب بالاتر بود.

یافته های این پژوهش نشان می دهد که بیشتر افراد مورد مطالعه در هر دو جنس بر این اعتقاد بودند که رشته پزشکی را با انگیزه و علاقه کافی انتخاب نمودند و اکثر افراد در هر دو جنس انگیزه اصلی خود را از انتخاب رشته پزشکی کسب موقعیت اجتماعی مناسب می دانند و بیش از نیمی از افراد در هر دو جنس تحصیل در رشته پزشکی را به اقوام و آشنايان خود هم پیشنهاد می کنند. اما تقریباً ۶۰٪ دانشجویان نگرش آنها نسبت به سال ورود تغییر کرد و

را در آینده کم می‌دانند که با مطالعات انجام شده همخوانی دارد(۱۶) و (۱۵ و ۹ و ۷ و ۵) و نیز در مطالعه ما از این نظر بین دو جنس اختلاف معنی‌داری وجود نداشت و اغلب دانشجویان امید به کسب شغل و درآمد را بعد از فارغ‌التحصیل شدن کم می‌دانند و این نامیدی در جنس مونث بیشتر از جنس مذکور بود. مطالعه‌ای نیز که در کانادا انجام شده همین مطلب را بیان می‌کند که نارضایتی شغلی در خانم‌ها در تمام رشته‌های پزشکی بیشتر از مردان بوده است(۱۲). با این حال، در مطالعه ما هر دو جنس رضایت زیادی از تحصیل در این رشته دارند و هر دو جنس رضایت زیادی از تحصیل در این رشته را دارند و مشکلات اجتماعی و اقتصادی را مانع ضعیفی در راه حفظ علاقه به تحصیل و خدمت می‌دانند و همچنین ایمان به هدف و خدمت به خلق خدا را در اغلب موارد مشکل گشای موانع و محرك می‌باشد. خدمت در نقاط محروم نیز در هر دو جنس امر قابل اجتنابی نبوده است و این مورد در حالی است که در مطالعه‌ای در شیراز که در دانشجویان سال اول صورت گرفته است فقط ۶/۲۹٪ آنها اعلام نموده‌اند که حاضرند به هر گوش و کناری از کشور برای خدمت به مردم بروند(۷) و این موضوع نشان دهنده این است که نگرش دانشجویان بعد از تحصیل در این رشته متفاوت خواهد شد و شاید آنان هنوز به درک عمیقی از این رشته نرسیده‌اند و هدف اصلی آنها از انتخاب رشته پزشکی متناسب با معنی واقعی این رشته نبوده است. این مورد نشان می‌دهد که بهتر است وزارت بهداشت و درمان واقعیات این رشته را در مقطع دبیرستان و قبل از انتخاب رشته برای دانش‌آموزان مشخص و بیان کند. بر اساس یافته‌های این پژوهش اکثر دانشجویان در هر دو جنس موفقیت خود را در رشته پزشکی در گرو ادامه تحصیل و تخصص می‌دانند و به همین ترتیب اکثر موارد علاقمند به ادامه تحصیل در هر دو جنس در تخصص هستند و اکنون معتقد‌ند که داشتن تخصص عاملی جهت رفع مشکلات شان خواهد بود و این موارد در دو جنس اختلاف معنی‌داری وجود ندارد و این مورد نشان می‌دهد که هر دو جنس مایل به ادامه تحصیل و گرفتن تخصص هستند. اختلاف معنی‌داری بین یافته‌ها در بین اینترنت‌ها و استاجرها به جز یک سؤال مشاهده نشد و آن اینکه درصد بیشتری از دانشجویان اینترنت مشکلات اجتماعی و اقتصادی را مانع در برابر علاقه تحصیل و خدمت می‌دانستند این اختلاف

مطالعه دیگر در دانشگاه علوم پزشکی شیراز در دانشجویان سال اول پزشکی تقریباً نیمی از دانشجویان بر این باور بوده اند که این رشته سبب رفاه مادی در زندگی می‌شود(۷). اما نتایج مطالعه ما نشان می‌دهد که این باور در سال‌های پایان دوره پزشکی به دلیل بلوغ فکری کاملتر و برخورد با واقعیت‌های جامعه تغییر می‌کند. در مطالعات انجام شده در خارج کشور، Donnelly و همکاران در دانشکده پزشکی کنتوکی انگلستان در حد ۶۴٪ دانشجویان سال آخر پزشکی از حرفه پزشکی رضایت بسیار زیاد داشته‌اند(۱۰). در بررسی دیگر Watte و همکاران در دانشکده پزشکی پنسلوانیا در امریکا، ۹۰٪ دانشجویان از برنامه‌های آموزشی رضایت داشته و اکثربیت در پایان دوره پزشکی تمایل به مشاغل پژوهشی در مراکز آکادمی را داشته‌اند(۱۱). رضایت و علاقمندی پزشکان جوان در دو مطالعه مذکور در مقایسه با مطالعه ما از میزان بالاتری برخوردار است. بر اساس نتایج این پژوهش، اختلاف یافته‌های حاصل در دو جنس معنی‌دار نبود و اکثر افراد در هر دو جنس انگیزه اصلی خود را از انتخاب رشته پزشکی کسب موقعیت اجتماعی مناسب می‌دانند. در هر دو جنس، اعتقاد بر این است که موقعیت اجتماعی دلخواه را پس از پایان تحصیلی بدست نمی‌آورد با این حال درصد افرادیکه امید زیادی به کسب موقعیت اجتماعی دلخواه دارند در جنس مذکور بیشتر بوده است. حال با توجه به این یافته‌ها اینگونه استنباط می‌شود که جنس مونث بنا به اقتضای شرایط وقت بیشتر خود را صرف خانه و خانواده خود می‌کنند و این خود به عنوان یک دلیل باعث می‌شود که پیشرفت اجتماعی و کاری کمتری را داشته باشند و این در حالی است که جنس مذکور نیز بنایه شرایط می‌تواند پیشرفت کاری خود را با پیشرفت درسی خود هماهنگ کرده و این هم سویی باعث Cujec می‌شود کسب موقعیت اجتماعی بالاتری پیدا کند. در بررسی و همکاران، زنان ازدواج کرده در مقایسه با مردان ازدواج کرده رضایت کمتری از حرفه پزشکی داشته‌اند(۱۲).

در مطالعه Finset و همکاران در نروژ (۱۳) و نیز مطالعه McMurray و همکاران در امریکا (۱۴)، جنس یک عمل پیشینی کننده در انگیزه شغلی در انجام مهارت‌های پزشکی بود. در مطالعه ما امید به کسب اهداف معنوی به دنبال خدمت به مردم در هر دو جنس قابل توجه بود. اما اکثر دانشجویان امکان کسب اهداف مادی

توجه به نوع درآمد، افرادیکه از درآمد شخصی بهره می‌برند، بیشتر معتقدند که رشته پزشکی را با انگیزه و علاقه کمی انتخاب کرده بودند. در حالیکه در سایر گروهها، یافته‌ها بر عکس بود و افرادیکه واپسنه به کمک خانواده هستند رشته پزشکی را با انگیزه و علاقه بیشتری انتخاب کردند. با توجه به نتایج بدست آمده شاید فعالیت‌های اقتصادی شخصی زمینه‌ساز دیدگاه متفاوت‌تری نسبت به تحصیل در رشته پزشکی باشد. همچنین نگرش این افراد نسبت به رشته تحصیلی کمتر از افرادیکه واپسنه به درآمد خانواده‌اند، تغییر کرده است. همچنین امید قبولی در امتحان تخصصی در افرادیکه از کمک اقتصادی خانواده بهره می‌برند نسبت به افرادیکه درآمد شخصی دارند بیشتر است و این امر مجدداً این مطلب را نشان می‌دهد که افرادیکه درآمد شخصی دارند درس پزشکی و حرفه پزشکی را به عنوان مسأله فرعی در نظر گرفته‌اند و وقت کمتری چهت مطالعه داشته و کلاً نیز نیاز کمتری به قبولی در تخصص دارند و ضرورت کمتری را در این مسأله احساس می‌کنند.

بر اساس یافته‌های این پژوهش، نگرش دانشجویان نسبت به مسائل شغلی مثبت ارزیابی می‌شود ولی افت قابل ملاحظه‌ای در تغییر نگرش آنها نسبت به بدو ورود دانشگاه وجود دارد که می‌تواند موجب یأس و نالمیدی گردد بنابر این، برنامه‌ریزی جهت حل این مشکلات جزء مسائل بسیار ضروری می‌باشد که باید توسط مسئولین ذیربیط مورد بررسی قرار گیرد. برنامه‌ریزی‌های کوتاه‌مدت و بلندمدت برای افزاش کارایی و بهره‌وری صحیح از این نیروی انسانی می‌بایست صورت گیرد. اصلاح ساختار آموزشی و اداری وزارت‌خانه و دانشگاهها، وجود قوانین ثالث و کارآمد، کاهش ظرفیت پذیرش دانشجو، فراهم آوردن امکانات رفاهی و اقتصادی مناسب برای دانشجویان، کاهش مدت تحصیل، فراهم آوردن زمینه مناسب چهت ادامه تحصیل پزشکان عمومی و استخدام پزشکان جوان و گوشه‌ای از اقداماتی است که به نظر می‌رسد می‌بایست انجام شود.

تقدیر و تشکر

از دانشجویان استاجر و اینترنت دانشگاه علوم پزشکی بابل که در تکمیل اطلاعات این پژوهش همکاری نموده اند، تشکر می‌شود.

عقیده با استاجرها درصدی قابل توجه و معنی‌دار بود. با توجه به اینکه اینترنت‌ها در دوره کارورزی قرار دارند، فعالیت‌های آنها به عنوان پزشک را می‌توان جدی‌تر فرض نمود. در مطالعه جهرم نیز در سال ۱۳۸۰ در مقایسه نگرش دانشجویان به آینده شغلی در دو مقطع علوم پایه و بالینی گزارش کرده اند که نگرش کلی به رشته پزشکی و آینده شغلی آن رابطه معکوس با مقطع تحصیلی دارد(۱۵).

در مطالعه‌ای دیگر نیز در زاهدان که به مقایسه نگرش دانشجویان پزشکی ۲ سال اول و ۲ سال آخر در سال ۱۳۸۱، نتایج مشابهی گزارش شده است(۱۶). در گزارش Simpson و همکاران نیز در طول دوران تحصیل کاهش در میزان جاذبه به حرفه پزشکی نیز مشاهده شد(۱۷). این موارد نشان می‌دهد که مقطع بالاتر در رشته پزشکی درک بهتری از واقعیت پزشکی را به ارمغان می‌آورد و مسائل و مشکلات اقتصادی و اجتماعی برای افراد محسوس‌تر و قابل لمس‌تر می‌شود و این مسائل را به خود نزدیک‌تر دانسته و در نتیجه درک بهتری از آن را پیدا می‌کنند. همچنین بین مجرد‌ها و متاهلین نتایج اینگونه بود که در حد افرادیکه امیدوار به کسب موقعیت اجتماعی دلخواه پس از فارغ‌التخصص بودند در افراد مجرد بیشتر بود و در حالیکه افراد متاهل بیشتر بر این اعتقاد بودند که به موقعیت دلخواه شان دست نمی‌باشند. در این مورد، مطالعه انجام شده در کانادا نیز نشان داده است که خانم‌های متاهل نارضایتی بیشتری نسبت به شغل خود دارند(۱۲).

این موارد نشان می‌دهد که تأهل فرد به عنوان یک مسئولیت جداگانه در زندگی و در کنار حرفه پزشکی که خود مسئولیت سنگینی را به فرد القاء می‌کند، وقت و نیروی بسیار زیادی را طلب می‌کند. هماهنگ کردن خانه و خانواده، موقعیت کاری و اینکه فرد کدامیک از این دو را ترجیح دهد و وقت و انرژی بیشتری برای آن قائل شود همه و همه این مسأله را بخوبی توجیه می‌کند. همچنین، افراد متاهل مشکلات اجتماعی و اقتصادی به میزان زیادی مانع علاقه به تحصیل و فرصت می‌دانند. در حالیکه افراد مجرد این امر را مانع ضعیفی فرض می‌کنند که با توجه به توضیح بالا این امر منطقی به نظر می‌رسد. با توجه به یکسان بودن دامنه سنی افراد مورد مطالعه تفاوت معنی داری بین این افراد دیده نشد. نتایج با

منابع

۱. مرکز مطالعات برنامه‌ریزی آموزشی- معاونت آموزشی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی. اطلاعات کلی در مورد آموزش پزشکی در جمهوری اسلامی ایران. اسفند سال ۱۳۷۱.
۲. دفتر بررسی و تحلیل اطلاعات آماری معاونت پژوهشی. آمار نیروی انسانی شاغل در وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی. سال ۱۳۷۰؛ نشریه شماره ۲۱۴.
۳. شریف زاده ک. نگاهی به وضعیت فعلی و آتی فارغ التحصیلان پزشکی در شبکه بهداشت درمان کشور، نیازها، امکانات و واقعیتها. شیراز: مجموعه مقالات اولین چشنواره علمی تحقیقات جراحی، زمستان سال ۱۳۷۱.
۴. دفتر بررسی و تحلیل اطلاعات آماری معاونت پژوهشی. آمار مشخصات مؤسسه‌های درمانی وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی. سال ۱۳۷۰؛ نشریه شماره ۲۱۳.
۵. صدر ش. بررسی نگرش دانشجویان سال آخر پزشکی نسبت به آینده شغلی خود در دانشگاه علوم پزشکی تهران سال ۱۳۷۶. مجله علمی نظام پزشکی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۷۷؛ ۳: ۱۶-۲۱.
۶. صالح زاده ای، حسن زاده غ، جوادی م. بررسی نظرات دانشجویان پزشکی مقطع علوم پایه، فیزیوپاتولوژی و کارآموزی دانشگاه علوم پزشکی قزوین نسبت به آینده شغلی در سال تحصیلی ۷۹-۸۰. پایان نامه دکترای عمومی، دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی قزوین و مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی قزوین ۱۳۸۱.
۷. امینی م، رضایی ر، صابر م. بررسی نگرش دانشجویان سال اول پزشکی نسبت به این رشته و آینده آن در دانشگاه علوم پزشکی شیراز سال ۱۳۸۰. مجله ایرانی آموزش در پزشکی. مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز ۱۳۸۲؛ ۷(۱): ۱۸.
8. Wetterneck TB, Linzer M, McMurray JE, Dougals J. Work life and satisfaction of general internists. Archive of Internal Medicine 2002; 162(6): 649.
9. Setness PA. Are medical school graduates in the red over their heads? Post graduate medicine. Minneapolis 2000; 108(7): 13.
10. Donnelly MB, Jarecky BK, Rubeck R, Murphy Spencer A, Parr P, Schwartz RW. Factors influencing medical students' choice of academic medicine as a career. J Ky Med Assoc 1996; 94(5): 186-90.
11. Watt CD, Greeley SA, Shea JA, Ahn J. Educational views and attitudes and career goals of MD-PhD students at University of Pennsylvania School of medicine. Acad Med 2005; 80(2): 193-8.
12. Cujec B, Oancia T, Bohm C, Johson D. Career and parenting satisfaction among medical students, residents and physician teachers at a Canadian medical school. CMAJ 2000; 162(5): 637-40.
13. Finset KB, Gude T, Hem E, Tysseen R, Ekeberg O, Vaglum P. Which young physician are satisfied with their work? A prospective nationwide study in Norway. BMC Med Edu 2005; 5(1): 19.
14. McMurray JE, Linzer M, Konrad TR, Douglas J, Shugerman R, Nelson K. The work lives of women physicians results from physician work life study. The SGIM career satisfaction study group. J Gen Intern Med 2000; 15(6): 372-80.
۱۵. ایراوانی ک، امینی م، دوستکام آ. مقایسه نگرش دانشجویان پزشکی نسبت به رشته تحصیلی و اینده شغلی خود در مقطع علوم پایه و بالینی در دانشگاه علوم پزشکی جهرم در سال ۱۳۸۰. مجله ایرانی آموزش در پزشکی. مرکز مطالعات و توسعه آموزشی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی جهرم ۱۳۸۱؛ ۷(۱): ۲۱.

۱۶. سالاری م، رفیق دوست ه، انصاری مقدم ع ر. بررسی نگرش دانشجویان پزشکی به آینده شغلی و مقایسه آن بین دانشجویان ۲ سال اول و ۲ سال آخر دانشگاه علوم پزشکی زاهدان در سال ۱۳۸۱. پایان نامه دکترای عمومی. دانشکده پزشکی و مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی زاهدان ۱۳۸۱.

17. Simpson JM. What do students find attractive about the practice of medicine? A pattern of stability over time. Soc Sci Med 1993; 36(6): 823-33.

* آدرس نویسنده مسئول: بابل، دانشگاه علوم پزشکی، گروه پزشکی اجتماعی، تلفن: ۰۱۱۱-۲۲۲۹۰۹۱-۴.

drhajian@yahoo.com